

Impressie coronavirus 1: maart 2020

Posted on 14 november 2020 by J.M.C.M. Smarius

J. Smarius heeft zorgvuldig bijgehouden hoe het Coronavirus opdook, hoe de autoriteiten reageerden en welke effecten het sorteerde. In deze eerste aflevering van een serie: de maand maart 2020. Hoe het begon.

“Rutte kan feiten niet meer weglachen”. Dat was de titel van een stuk dat Leon de Winter schreef in De Telegraaf van 18 maart 2020. Onderstaand wat hij schreef over hoe het begon.

Op 28 januari jl. vroeg Thierry Baudet in de Tweede Kamer om een spoeddebat over het naderende virus, maar de meerderheid van de Kamer weigerde dat. Een dag later kwam Baudet erop terug en wees hij op het urgente karakter van zo’n debat vanaf het explosieve karakter van de ziekte. Opnieuw werd hem een debat geweigerd. Op die 28^{e} januari antwoordde een woordvoerder van het RIVM op een online-vraag: “De ziekte lijkt, met wat er nu bekend is, niet heel besmettelijk. De ziekte lijkt ook niet makkelijk van mens op mens overdraagbaar.” Het was niet de enige keer dat het RIVM, waarin de deskundigen zitten die het kabinet adviseren, een totale ontkenning van de feiten uitdroeg.

Om enige duidelijkheid te krijgen belde ik Jaap Goudsmit, een van de top-

epidemiologen ter wereld. Hij legde me uit dat per direct een breed bevolkingsonderzoek nodig is; bij minimaal 100.000 mensen maar liever een miljoen moet worden vastgesteld of ze besmet zijn, of ze besmet zijn geweest en zijn hersteld, hoeveel serieuze ziektegevallen zijn opgetreden en hoe de verschillende leeftijdsgroepen op de besmetting reageren. Daarvoor zijn enorme aantallen test-kits nodig, en als die er niet zijn, moeten ze, ongeacht de kosten, met de grootste urgentie door de industrie worden vervaardigd. Regionale GGD-laboratoria kunnen de monsters analyseren en vervolgens kunnen de data door deskundigen als Jaap Goudsmit worden geïnterpreteerd. Zolang we niet precies weten hoe ver de besmetting om zich heen heeft gegrepen, bij met name kinderen en jonge volwassenen, kunnen we geen goede maatregelen nemen omdat we de harde cijfers van de leeftijdsgroepen niet kennen.
Wat in ieder geval wel kan, is de isolatie van ouderen en kwetsbare groepen. Maar eigenlijk begint de risicoleeftijd bij vijfenvijftig. De kans op luchtweginfectie neemt toe bij het ouder worden en Covid-19 is een luchtweginfectie. Dus moeten de kwetsbare groepen strikt op afstand gehouden worden van de groepen die minder hevig op het virus reageren maar door wie zij wel besmet kunnen worden.

Het advies van Jaap Goudsmit werd nooit opgevolgd. Enorme aantallen test-kits waren in oktober 2020 nog steeds een illusie. De eerste positieve test in Nederland was op 27 februari 2020.

De Rijksoverheid liet het volk op 2 maart 2020 het volgende weten:

Bent u ziek, heeft u verkoudheidsklachten of verhoging tot 38 graden Celsius, en bent u in een gebied geweest waar het coronavirus heerst, zoals Trentino-Zuid-Tirol, dan hoeft u uw huisarts niet te bellen. Uw klachten zijn mild. Dit kan ook een gewone verkoudheid zijn. Blijf thuis, ziek uit en zorg dat u anderen niet besmet. Houd dus afstand tot andere mensen.
Worden uw klachten erger, hebt u koorts, meer dan 38 graden Celsius, moet u hoesten of bent u benauwd, dan moet u wel bellen met uw huisarts.

Ach, ze wisten nog niks toen. En de huisarts wist ook nog niet wat er moest gebeuren. Maar er waren inmiddels al tientallen doden gevallen in Frankrijk en Italië. En Zuid-Tirol werd bedenkelijk geacht.
Op 8 maart 2020 overwoog de sportminister in Italië voetbalwedstrijden in de serie

A stil te leggen.
Deze draconische maatregel moet volgens minister Spadafora serieus worden overwogen om de uitbraak van coronavirus in te dammen. Die voetbalwedstrijden werden al zonder publiek gespeeld.

Nederland wilde er niet aan

In Nederland dachten ze pas zo'n half jaar later aan een dergelijke "draconische" maatregel.
Maar diezelfde 8ste maart 2020 golden in Noord-Italië vergaande quarantainemaatregelen voor 16 miljoen mensen. In de regio Lombardije, rond Milaan, en de volgende 14 provincies: Modena, Parma, Piacenza, Reggio Emilia, Rimini, Pesaro en Urbino, Alessandria, Asti, Novara, Verbano Cusio Ossola, Vercelli, Padua, Treviso en Venetië. Resultaat: een volstrekt leeg domplein in Milaan.

Op 9 maart 2020 zijn er wereldwijd 109.000 besmettingen. Premier Conte van Italië heeft vanwege het coronavirus reisbeperkingen voor heel het land aangekondigd. De beperkingen golden eerder alleen voor het noorden, maar gelden morgen voor heel Italië. Alle scholen en universiteiten blijven gesloten tot 3 april. Sportevenementen worden opgeschort. Het dodental in Italië is gestegen tot 631.

"Als we niet strenger ingrijpen, dreigen in Nederland Italiaanse toestanden", zo schrijven experts op 12 maart 2020. Deskundigen stellen dat de overheid in heel het land strengere maatregelen moet afkondigen, zoals het verbieden van alle grote evenementen. Nu is die maatregel alleen in Brabant genomen. 614 mensen zijn besmet, 5 mensen zijn overleden. Wereldgezondheidsorganisatie WHO riep het virus gisteren uit tot pandemie, een epidemie op wereldwijde schaal. Nieuw onderzoek lijkt uit te wijzen dat ook mensen voordat ze ziekteverschijnselen krijgen

anderen kunnen besmetten. Het virus kan zich ongemerkt verspreiden. Misschien zijn meer mensen besmet dan tot dusver bekend.

Schaarste alom

Een bericht over ziekenhuizen, die dreigen straks over onvoldoende middelen te beschikken om het coronavirus te bestrijden, volgt dezelfde 12 maart 2020: "Hoe langer het coronavirus zich blijft verspreiden, hoe nijpender het tekort aan hulpmiddelen in ziekenhuizen wordt." Dat zegt Wouter van der Horst, woordvoerder van de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ). Tot nu toe is het aantal hulpmiddelen nog te behappen, omdat deze constant wordt herverdeeld onder de ziekenhuizen. Maar volgens een logistieke organisatie, leverancier en een laboratorium begint de tijd te dringen. "De bodem van de voorraad komt in zicht." Door exportbeperkingen die landen hebben opgelegd op beschermende middelen als maskers en handgels, zijn er grote tekorten aan het ontstaan in wat geleverd moet worden aan ziekenhuizen.
Het distributiecentrum bestelt in het buitenland voorraden hulpmiddelen voor 13 ziekenhuizen in Nederland en bezorgt deze. Voor beschermingsmiddelen zijn we vooral afhankelijk van andere landen. Nederland heeft maar weinig lokale magazijnen. Er zijn producten, maar die mogen landen als Frankrijk, Duitsland, Polen of Tsjechië niet uit. Daardoor wordt er hier niks meer aangeleverd. Ook spullen als verbandmateriaal en buikgaas, worden niet meer geleverd. Zonder die materialen kunnen er geen operaties meer uitgevoerd worden". Daarnaast komen steeds minder swabs binnen.

We zijn dus in maart 2020 al gewaarschuwd voor Italiaanse toestanden, die we 7 maanden later volop hebben, en voor tekorten in ziekenhuizen, die we 7 maanden later nog altijd hebben en waardoor niet-coronapatiënten moeten wachten op een noodzakelijke operatie en coronapatiënten deels opnieuw, soms zelfs per helicopter, naar Duitsland moeren worden overgevlogen.

Tekort aan IC-bedden

Op 12 maart 2020 zijn er meer alarmerende berichten. Hoogleraar en epidemie-onderzoeker Yaneer Bar-Yam stelt dat Nederland rekening houden met 6.000 patiënten over een week, en 60.000 over twee weken. Ook Frits Rosendaal, hoogleraar epidemiologie Leiden Universitair Medisch Centrum, verwacht zo'n 6.000 patiënten. De huidige maatregelen kunnen dat niet voorkomen: gezien de

incubatietijd van het virus is die groep nu al geïnfecteerd. Een kleine groep patiënten overlijdt aan het virus: per land varieert dat van een paar tot minder dan één procent. Ongeveer 6 procent van de mensen die ziek worden, belandt op de intensive care. Als de groei van het virus in Italiaans tempo doorzet, zouden over twee weken mogelijk enkele duizenden ic-bedden nodig zijn. Er zijn 1200 ic-bedden, waarvan 70 procent al bezet is. Niet ingrijpen betekent volgens Rosendaal dat de zorg vastloopt, zoals nu in Italië al gebeurt. Dat kost extra levens. Hoe verregaand maatregelen ook zijn, donderdag klonk meteen kritiek. Schoolleiders willen dat het kabinet de scholen sluit. Rosendaal ook.

Op 13 maart 2020 liggen verschillende intensive cares in Nederland al vol. Ziekenhuizen kampen met grote tekorten, waardoor ze beslissingen op leven en dood moeten nemen.

Op 13 maart 2020 zijn de meeste patiënten op de intensive care jonger dan 50 jaar.

Halsema boos op raadslid dat thuis blijft

Diezelfde dag kom je dan het volgende bericht tegen:

Woedende burgemeester Halsema van Amsterdam valt raadslid Wil van Soest (83) thuis lastig.
De 83-jarige Wil van Soest zullen ze voorlopig niet op het Amsterdamse stadhuis zien. Omdat ook op de Stopera mensen zijn besmet met het coronavirus heeft de politiek leider van de Partij van de Ouderen besloten thuis te werken. Daarom kreeg ze een kwaaie Femke Halsema aan de lijn.
Annabel Nanninga: Een stad met veel toeristen, groot verloop van mensen, en dan stadhuis gewoon open houden, dat kan niet. Eerste kamer is ook 2 weken dicht. BM moet bijeenkomsten afzeggen ipv boos raadsleden bellen. Raad controleert BM, niet andersom!

Ruziënde locale politici. Dat is het laatste wat je nodig hebt in een pandemie.

Geen mondkapjes

Op 18 maart 2020 ’s avonds blijkt het coronavirus een nachtmerrie voor het kabinet: ‘Een échte lockdown wil niemand’. Premier Rutte is niet van plan Nederland voor langere tijd helemaal op slot te zetten. ,,Dat zal niemand

accepteren.'' Hij zit al bijna zes uur in de plenaire zaal van de Tweede Kamer als minister Bruno Bruins het woord krijgt. De bewindspersoon vertelt dat er de komende dagen waarschijnlijk 'enkele miljoenen mondkapjes' naar Nederland komen, in de strijd tegen het coronavirus. Maar of de kapjes ook echt arriveren, is niet zeker. De situatie is 'superspannend', vertelt Bruins vanavond, even voor zeven uur. Daarop krijgt hij kritische vragen van Jesse Klaver (GroenLinks) en Geert Wilders (PVV). Het wordt de minister te veel. Hij valt flauw en zakt weg achter het spreekgestoelte in de Tweede Kamer. Collega-minister Wouter Koolmees helpt hem omhoog, waarna Bruins de zaal wordt uitgeleid.

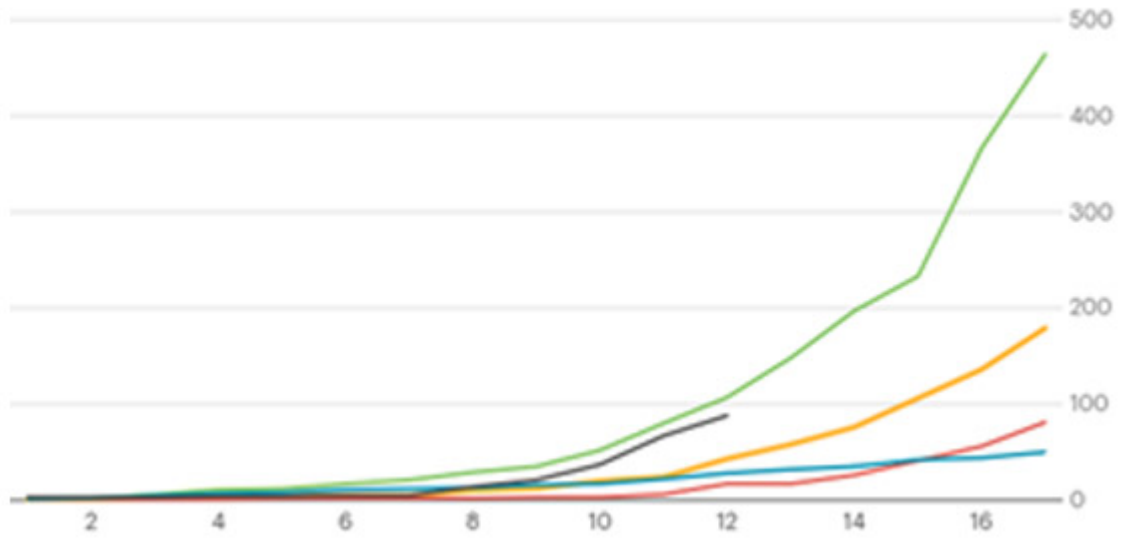
Op 19 maart 2020 gaan verpleeghuizen in Nederland op slot. Bezoek is niet welkom. De lockdown is er niet alleen om de kwetsbare bewoners te beschermen, maar ook het schaarse personeel.

Op 20 maart 2020 blijkt de testcapaciteit in gevaar door tekort aan laboratoriummateriaal.

Op 21 maart 2020: ,,Bergamo is de oorlog aan het verliezen." Op elke plek waar de camera filmt, liggen patiënten in kritieke toestand als gevolg van het coronavirus.

Italië, dat zouden we niet worden

Rond 23 maart 2020 was er op de sociale media de boodschap dat Nederland Italië achterna ging. Andere bronnen beweerden dat het nog niet zo'n vaart liep en publiceerden onderstaande grafiek:

Groene lijn: Italië, gele lijn: Nederland, rode lijn:China, zwarte lijn: België, blauwe lijn: Zuid-Korea.

Op 23 maart 2020 maakt Duitsland zich echter op voor de 'grote klap' omdat het aantal besmettingen de laatste dagen snel oploopt. In sommige ziekenhuizen zijn de intensive care afdelingen al vol.

En diezelfde dag telt Spanje vijftien keer zoveel doden door corona dan Duitsland.

Rond die tijd zien grote wereldsteden er vaak compleet verlaten uit als gevolg van de coronacrisis.

Onderstaande foto's krijg je anders nooit te zien.

Piccadilly Circus, London

Eiffeltoren, Parijs

Brandenburger Tor, Berlijn

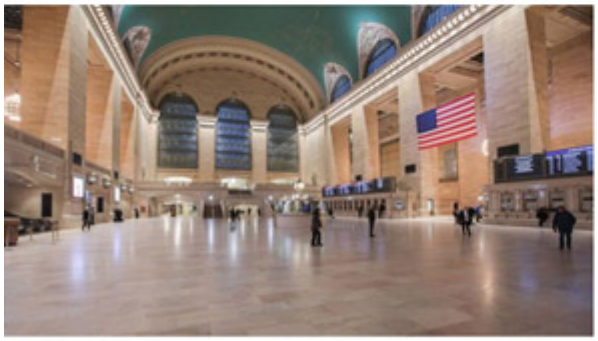
Grote Markt, Brussel

Colosseum, Rome

Ramblas, Barcelona

Grand Central Terminal, New York

Los Angeles: iedereen moet binnen blijven

Op 26 maart 2020 dreigt volgens Diederik Gommers, voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Intensive Care, een tekort aan ic-bedden. “Alles kraakt op dit moment.” De specialist mist op dit moment landelijke aansturing en urgentie bij ziekenhuizen buiten de coronabrandhaarden in Brabant. “Brabant staat met de rug tegen de muur.” Gommers verwacht dat er 1 april 1.600 bedden nodig zijn, terwijl er momenteel 1.150 bedden beschikbaar zijn. De piek wordt verwacht in eind mei en dan zijn er 2.200 ic-plekken nodig. Er kan worden opgeschaald, maar hij ziet dat dat onvoldoende gebeurt in sommige ziekenhuizen buiten Brabant. “Het is echt spannend”. Hij mist een soort centrale militaire aansturing. “Er is geen keuze meer.” Of het ministerie van Defensie de organisatie moet overnemen noemt Gommers een keuze die de politiek moet maken. Om ervoor te zorgen dat de piek in het aantal ernstig zieken niet boven het maximum aantal ic-plekken uitvalt, blijft het daarom van belang dat iedereen zich houdt aan dat alle Nederlanders zich houden aan de maandag aangekondigde verscherpte maatregelen. “Dat betekent dus niet dat de stranden zwart moeten zien van mensen”, zei Van Dissel, die verwees naar de drukte van afgelopen weekend waar Nederlanders in groten getale naar de kust, de natuur en bouwmarkten trokken. Het kabinet maakte maandag bekend dat de regels zijn aangescherpt. Grote evenementen zijn tot 1 juni afgelast en samenscholing vanaf drie personen die geen 1,5 meter afstand houden, worden beboet. Ook wordt er gevraagd dat voortaan het hele gezin thuisblijft als er iemand in een huishouden griepklachten vertoont. Van Dissel noemt dat een “targeted lockdown”. De modellen waar het RIVM zich op baseert, tonen dat, als iedereen zich aan deze targeted lockdown houdt, de intensive care het aantal ernstig zieke personen aankan.

Werkelijke sterfte lag hoger

Op 27 maart 2020 zeggen Nederlandse huisartsen, dat het echte corona-sterftecijfer hoger is. We zijn Zuid-Korea niet, en lang niet iedereen wordt getest, omdat er een terughoudend testbeleid is. Dus van alle patiënten die overlijden, staat niet altijd vast dat ze COVID-19 hebben gehad. “Maar we hebben wel heel sterke vermoedens als huisarts, dat deze mensen daaraan zijn overleden.” En die sterfgevallen worden dus niet meegeteld in de RIVM-cijfers. “Eergisteren hadden we in deze praktijk drie patiënten die thuis zijn overleden. Ze hadden alle drie de symptomen van corona, maar slechts één van de drie is er daadwerkelijk op getest. Alleen die ene telt dus mee in de statistiek over de corona sterftecijfers, de andere twee niet. Zo blijven de cijfers wel laag natuurlijk.” Blijkbaar vallen zowel patiënt als arts tussen wal en schip. “Als je niet zeker weet of iemand corona-positief is, kan je

dat nergens melden. En daardoor missen ze doden in de statistiek."

Op 27 maart 2020 komt ook het teleurstellend nieuws voor de meer dan zestig miljoen Italianen die al bijna drie weken verplicht thuis zitten: het ergste moet nog komen. Deze waarschuwing gaf het hoofd van het nationale gezondheidsinstituut Silvio Brusaferro nadat op donderdag opnieuw 712 doden waren gevallen. Het aantal coronabesmettingen nam in 24 uur met 6.150 personen toe. 'Wij hebben de piek nog niet bereikt', aldus Brusaferro. Er zijn wel 'tekenen' dat het aantal besmettingsgevallen minder hard oploopt. Dit duidt er mogelijk op dat de piek in de coronacrisis niet ver weg meer is. Italië is nu het epicentrum van de coronauitbraak wat betreft aantal doden. Tot nu toe zijn er 8.215 mensen gestorven. Dat is een derde van het totaal aantal doden wereldwijd. Er zijn 80.589 besmettingen..

Ondeugdelijke maskers uit China

Op 28 maart 2020 blijkt een groot deel van de mondmaskers, die de Nederlandse overheid uit China heeft geïmporteerd, ondeugdelijk. Omdat de maskers al waren verdeeld over ziekenhuizen, heeft het ministerie van Volksgezondheid een terugroepactie gehouden. Het gaat om bijna de helft van een partij van 1,3 miljoen zogeheten FFP2 maskers, 600.000 stuks. Die zijn door TNO afgekeurd, omdat ze niet aan de veiligheidseisen voldoen. Ze passen niet goed om het gezicht of hebben membranen die via hele fijne filters die virusdeeltjes moeten tegenhouden, maar die niet goed functioneren.

Op 29 maart 2020 wordt de vraag gesteld: Waarom wordt in Nederland zo weinig ontsmet? Bushaltes, roltrappen, stoplichten: in het buitenland doen ze veel meer aan ontsmetten van de publieke ruimtes. Waarom doen we dat hier niet? Allereerst: Nederland kent op dit moment geen volledige lockdown. Wie een frisse neus wil, kan gewoon naar buiten. Een kop koffie bij een vriendin: mag gewoon. Boodschappen halen ook, zelfs in een andere gemeente. Daar waar de virusuitbraak inmiddels tot duizenden doden hebben geleid, zoals in Italië en Spanje, zijn de regels véél strenger. Het maatschappelijke leven ligt daar grotendeels stil. Straten en pleinen zijn verlaten. Ze zetten daar alles op alles om de kans op besmetting te verkleinen. In Nederland zien we een heel ander beeld. Mensen zijn hier nog gewoon op weg naar de supermarkt, staan op de bus te wachten of zitten in de trein. Oké, we houden netjes 1,5 meter afstand, maar is dat genoeg? We raken ondertussen ook van alles aan: van stoplichten tot trapleuningen. Iedereen weet inmiddels dat het virus zich verspreidt via vochtdruppels die vrijkomen bij hoesten en niezen. Via de lucht, dus. Maar wie virusdeeltjes op zijn handen heeft, met

diezelfde handen alles aanraakt, kan het virus ook op die manier verspreiden? In Spanje zijn ze daar wél bang voor. Het leger wordt er ingezet om openbare ruimtes te ontsmetten.
Wat doen wij in Nederland? Hier zijn geen mensen met beschermende pakken te zien in de stations. OV-bedrijven hebben schoonmakers wel extra instructies meegegeven. “In het openbaar vervoer wordt tijdens de reguliere schoonmaak extra aandacht besteed aan contactpunten zoals deurklinken en hoofdsteunen”, zegt een woordvoerder van NS. “Ook hebben we extra veel zeep in de toiletten.”
Veel verder komt het niet in ons land. Is daar een goede reden voor? We vragen het bij het RIVM. “Het is een keuze van een land”, zegt een woordvoerder allereerst. Er zijn verschillende afwegingen. De belangrijkste afweging is: het virus verspreidt zich voornamelijk via mens op mens – vandaar dus dat we even niet in elkaars nabijheid moeten zijn. Het is momenteel onduidelijk of oppervlakken zoals deurklinken een rol spelen in de verspreiding, meldt het RIVM. Het is dus niet helemaal uit te sluiten.

Op 31 maart 2020 uiten cardiologen hun zorgen, omdat zij zien dat hartpatiënten vanwege het coronavirus veelal wegblijven uit het ziekenhuis. Volgens de cardiologen is dit levensgevaarlijk.

Op de afdeling cardiologie in het HagaZiekenhuis in Den Haag meldden zich vorige week 70 procent minder patiënten met een hartinfarct of dreigend hartinfarct dan in dezelfde week een jaar geleden. Volgens cardioloog Wilco Tanis speelt angst voor het COVID-19-virus hierbij een grote rol.

Cijfers lopen achter

En tenslotte de uitsmijter. Op 31 maart 2020 ’s avonds roert maart zijn staart: Waarom telt Nederland relatief veel doden door het coronavirus? Nederland telt ruim 60 doden door het coronavirus op de 1 miljoen, aanzienlijk meer dan in China en Duitsland. Nederland heeft na Italië en Spanje een van de hoogste sterftecijfers in de wereld. Hoe komt dat? En kun je de die cijfers wel zomaar vergelijken? Dat antwoord is nog lang niet te geven. Maar een eerste indruk is wel te geven. Als we het dodental vergelijken met de omvang van de bevolking, staat Nederland er inderdaad een stuk slechter voor. In Nederland zijn de metingen overigens niet helemaal op orde. Aangezien het RIVM veel zieken pas een test laat ondergaan als ze in het ziekenhuis belanden, is van sommige sterfgevallen in een verpleeghuis of huiselijke omgeving niet met zekerheid vast te stellen of ze aan covid-19 zijn overleden. Totale sterftecijfers zijn vaak wel in kaart te brengen en daarmee is na te

gaan of er meer inwoners zijn gestorven dan zonder corona-uitbraak. Hoeveel inwoners stierven er in een periode méér dan je zou verwachten? De statistici spreken van ‘oversterfte’, een concept dat ook de zwaarte van de griepgolf in kaart kan brengen. Het duurt weken voordat die cijfers bekend zijn.